

УДК 930.85:94:908(477.41-22)

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.11>

УСНА ІСТОРІЯ СЕЛА ТАШАНЬ: ПОЛЬОВІ РОЗВІДКИ

Дунайна Ірина,

старший науковий співробітник

Музею декоративно-ужиткового мистецтва Київщини

Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»

ORCID ID: 0000-0002-0008-4449

Бондаренко Марина,

науковий співробітник

Музею народного одягу Середньої Наддніпряниці

Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»

ORCID ID: 0000-0002-7310-1019

Статтю побудовано на основі польових матеріалів, зібраних авторами під час етнографічної експедиції у 2019 р. до села Ташань Бориспільського району Київської області. В основу розвідки покладені усні свідчення мешканців села стосовно українського народного строю, жіночих прикрас, обрядів, народного календаря. Підґрунтя дослідження становлять польові записи авторів, коли інформацію отримували безпосередньо від носіїв у формі індивідуального спілкування та спостереження.

Переважає частина респондентів – це сільські мешканці, народжені в 1928–1941 рр. Шляхом польового інтерв'ювання була зібрана інформація про селянський побут, звичаї, обряди, календарну обрядовість, відомості про рідне село з погляду дитячих і юнацьких спостережень. Автори статті накопили цінний польовий матеріал із культури й побуту, зокрема провели етнолінгвістичний аудіозапис, зібрали наративи з усної історії, зафіксували дані про весільну обрядовість, народини, визначили стан матеріальної культури за традиційним вбранням українців саме в цьому селі, види господарської діяльності.

Село Ташань – давнє українське село на Переяславщині зі своєю цікавою історією, звичаями, обрядами та привабливими респондентами. Увагу авторів до цього села привернула його історія, а саме проживання в селі князя К. Горчакова. Однак не тільки історія села перебувала в полі зору. Значне місце в польовому дослідженні відведене вивченню жіночих сорочок, весільного вінка, жіночих прикрас, весільної обрядовості. На жаль, з'ясувати до кінця відомості про різновид вінка-шнур, тобто поєднання двох весільних вінків, про які згадували дослідниці Л. Годліна та Л. Гладун у статті «Використання народного вбрання у весільній обрядовості Середнього Подніпров'я кінця XIX – першої половини XX століть» [1], так і не вдалося. Більшість респондентів народилися вже за часів радянського періоду та не пам'ятають про ті давні вінки, які побутували в їхньому селі. Також не вдалося до кінця з'ясувати, яке саме біле намисто пришивали до нижнього понизу коралів.

Представлені етнографічні матеріали можуть бути використані для ґрунтовного вивчення рідного краю, свого історичного регіону, держави загалом та для подальших досліджень різних ділянок матеріальної і духовної культури українців.

Ключові слова: Ташань, К. Горчаков, весілля, пологи, одяг, прикраси.

Dunaina Iryna, Bondarenko Maryna. The history of Tashan village: exploration

The article is based on field materials collected by the authors during an ethnographic expedition in 2019 to the village of Tashan, Boryspil district, Kyiv region. The basis of the investigation is the oral evidence of the residents of the village regarding the Ukrainian folk clothes, women's jewelry, rituals, and the national calendar. The basis of the study is the field notes of the authors, when information was received directly from the natives in the form of individual communication and observation.

Most of the respondents are villagers born in 1928–1941. Information about peasant life, customs, rites, ritual calendar, information about the native village from the perspective of children's and youth's observations was collected through field interviews. The authors of the article accumulated valuable field material on culture and everyday life, in particular; conducted an ethnolinguistic audio recording, collected narratives from oral history, recorded data on wedding rituals, childbirth, determined the state of material culture based on the traditional clothing of Ukrainians in this particular village, types of economic activity.

The village of Tashan is an ancient Ukrainian village in the Pereiaslav region with its interesting history, customs, rituals and attractive respondents. The authors' attention was drawn to this village by its history, namely the residence of prince K. Horchakov in the village. However, not only the history of the village was in the field of view. A significant place in the field study is devoted to the study of women's shirts, wedding wreaths, women's jewelry, and wedding rituals. Unfortunately, it is difficult to fully find out the information about the type of cord wreath, that is, the combination of two wedding wreaths, which were mentioned by researchers L. Hodlina and L. Hladun in the article "The use of folk clothing

in the wedding rituals of the Middle Dnieper of the end of the 19th century – the first half 20th centuries” [1], did not succeed. Most of the respondents were born during the Soviet period and do not remember those old wreaths that used to live in their village. It was also not possible to fully find out which white necklace was sewn to the bottom of the coral one.

The presented ethnographic materials can be used for a thorough study of the native land, its historical region, the state in general and for further research of various areas of the material and spiritual culture of Ukrainians.

Key words: Tashan, K. Horchakov, wedding, child birth, clothes, jewelry.

Про село

Усний спогад жителя села Ташань Пікуля Василя Федоровича (1939 р.н.): *Школа в нас була солом'яна і кам'яна. Там, кажуть, Горбачов жив – зажитний такий. Дак у нього забрали цей будинок. Він псарником був при князю Горчакову. Тільки закінчилася війна, зразу пішли у школу. У 1945 р. пішов до школи, мене не прийняли, дуже багато дітей було. У сім років пішов у школу. У дві зміни ми училися. У школу ходив у полотняних штанах, покрашених у бузину. Ходили босі, бо не було в чому ходити. Корови пасли діти із-за того, що треба було купити одяг і взуття. Батьки їм купляли валянки, чоботи, костюмчик чи штани, або якийсь сюртук, щось важне таке. Такі, як я, уже з четвертого класу дві чи три корови пасли. Я пас три корови і свою четверту, оце щоб я ходив у школу, щоб заробити собі на одяг. Обутий мало хто ходив. Аношкін ходив обутий, трохи зажиточний був. Батько нам із верби видовбав такі довбанки, ото ми у вербових ходили.*

Мій прадід Логвин Михайлович Юрченко зі своїми дітками переїхали у Ташань, робили у князя Горчакова. Коли князь Горчаков тут був, йому треба були спеціалісти, і він його забрав з Білої Церкви. У прадіда було тоді четверо дітей: Яков, Васька, Уляна, четвертого не пам'ятаю, як звали. Мій дід був Яков Логвинович, а в Аношкіна баба Василина (Васька) – це вони рідні були. Дід мій, Яков Логвинович, там робив портним, обшивав придворних, не князя Горчакова, а прислугу. Баба Васька була покоївкою. Вона прибирала, дивилася за дітьми, її чоловік був псарником. Він для охоти ухажував за собаками. А дід мій женився, там багатенька вона була, з Добраничівки. Коли в них родилась Катерина, моя мати, у 1904 году, вона вже ходила туди на роботу за три копійки. Уже у п'ять років вона ходила крапіву рвати, їй за це давали чи копійку, чи щось інше. Вони були всі прив'язані до Горчакова, заробіток був такий, більші ніде було заробити. Хати в них не було. Горчаков їм не построй, хоча в діда була така можливість построй хату. Спочатку одну хату вони наймали, а тоді самі збудували [2].

Усні спогади жителів села Ташань Аношкіна Володимира Миколайовича (1938 р.н.) та Аношкіної (уроджена Кужільна) Тетяни Михайлівни (1941 р.н.): *Напроти церкви цієї нової, через дорогу, була школа – дом цього кучера Горбачова Кіндрата і сина Горбачова Олексія Кіндратовича. Там у школі було чотири класи. Тоді всі казали «Кошолєва школа». Школа і лікарня належали Горчакову. Мій дід у них псарнею відав. Горчакові добрі були, казала баба, нікого не обіжали. Платив 100 рублів. Можна було і корову купити, і пару хромових чоботів. Князь виїхав у Францію, коли почалася революція, оце все оставив. Баба казала, що кучер підвіз князя із княгинєю до її дворища, вона вийшла, поздоровкалась, говорила їм: «Ваша світлость, ваше вслічїство, як ви кидаєте оце все». А він каже: «Ну, Василіса Логвінова, ето будет всьо ваше. Ми уезжаем, а ето оставляем всьо для вас».*

Майно Горчакових знищили все під час революції. Баба говорила: *«Як прийшла, то не познать палаца, все долі, все побито, шо гарне забрато, поруйноване».* Вона ж туди після всього того не ходила. Прийшли до неї люди і кажуть: *«Ідіть подивіться, що зробили з княжеського дому».* Вона пішла: *двері розкриті, пообривані. Як зайшла туди на другий поверх, там вроді чи музей був, комната красива була. Побито все: і дзеркала, і вази. Рядом був двоетажний дом дерев'яний, може для гостей, покрашений красною краскою. Його підпалили, він згорів повністю. Фундамент тільки остався. Де дом стояв, там зараз хащі, він поперек так стояв. Після революції палац іще стояв. Постепенно сільські труженіки брали і розковирювали фундамент. Чоловік, через дорогу, хату построй із тієї цегли. На цеглі були дві букви – «КГ», що означало «князь Горчаков». Робили цеглу і після Горчакова, дак воно колгоспне було. Як найдеш цеглу, і то ти її не розіб'єш – міцна була. Плити у лікарні, у фое, були із княжеського дому. У лісі був лісник, садовод. Псарня була за другим ставком. Там була поляна. Казала баба, тут економ жив, тут же і конюшня була, і пральня. У Ташані гарні землі, казали, оце горчаковські. Пасіки не було у нього [3; 4].*

Усний спогад жительки села Ташань Середи Галини Петрівни (1937 р.н.): *Наше село саме старіше в районі. Йому 870 років. Коло церкви є кам'яні хрести. У нас кутки не називалися. Ми казали на той куток «Черніговщина», а другий раз «за шляхом» казали. У селі жив князь Горчаков. Од батьків чула, що було в його багато тут всякої всячини. Було оце як князь їде, як який празник, всім роздає гостинці. Тоді робить такий великий стіл, садовить за столом людей і вгощає сладоцями всякими, всяке шо там у нього є, він всегда вгощає. Ото від лісу, де поворот сюди йде на Горбані, отам аля,*

а тут був його дом. Усей був у квітках. Люди у нього робили, він гарно платив. Ото де будинки високі, ото усе його іменіє було. По два метри цоколя самого було. А тоді вже як почало розпадатися, да почали розбирати, то на фундаменти, то на цоколі, то все пороздвбували. Оце все було застроєне. Були і пекарні, і пральні, і посудомойки. Отут, де городи, було ходимо маленькими, збираємо цяцьки з посуду, з тарілочок у квіточках. Оце видно десь тут мойка якась була, бо до того вже услата земля, одні кусочки лежать [5].

Усний спогад жительки села Ташань Вакуленко (уроджена Ярова) Марії Петрівни (1939 р.н.): У нас кладовище старе. Храм на Сергія. Вихідці з нашого села строїли Владимірську церкву. Оце церква Сергієвська, де кладовище. Горчаковська згоріла. Тітка Пріська (Єфросинія Москаленко) була посудомийкою у Горчакова. Дак вона казала, як їде князь, дак ми біжимо за князем, а він розкидає нам канфети. Князь дуже добрий був. І ця тітка Пріська розказувала, що дуже добрі були і сім'я, і сини [6].

Про весілля

Усний спогад жителів села Ташань Пікуля Василя Федоровича (1939 р.н.) та Пікуль (уроджена Овдінко) Віри Карпівни (1935 р. н.): Ми розписались 19 жовтня, а свадьба була 27 жовтня 1957 року. Молодий із боярином і молода з дружкою ходили по хатах. У кожную хату заходили і казали: «Просили батько й мати і я прошу, приходьте на весілля». Одягнена була у сорочку вишиту, з квітами, сподницю широку у чотири пілки, в набіранці, бо тепло було. Воно як карсет довге з рукавами. Рушником підв'язана. Зав'язь був – шовкова хустка розова була, така ягорова. Зав'язали мене ззаду. Ріг не було спереду, ззаду називалися роги. Так у Горбанях було, а в Ташані підобрали і оце ззаду були, а тут рівенько спереду, тут гарно у мене було. Вінок молодий купував на базарі із штучних квіток. А бокові квітки оце із ленти, ми самі робили. Дві бокові квітки на ленту пришивали. Так розцитанно, щоб на «очах» були. Стрічок у вінку багато було. І банти були червоні. На верх вінка на мене наділи, щоб гола потилиця не була. Три банти. Один посередині, а два по боках, щоб гарно було, щоб повна була потилиця. Два понизи доброго намиста, я у людей просила, у мене не було. Буришиногого не було, тільки добре було і хрестик на мені. Міг бути і дукач, як монетка. У намисті дукач такий. Хто дуже багатий, у того був. А серезки чирвочки. У нас було невелике весілля в хаті. Тиждень гуляли. Із суботи починають. У суботу іду до молодої зі своїми музиками, зі своїми боярами. У п'ятницю шишки бгають, а у суботу коровай. Оце починається з п'ятниці – і у мене таке саме, і у неї таке саме. Приходимо з бояринами, музиками, у неї коровайниці танцюють, співають. На другий день я зі своїм весільним поїздом, моя старша сестра була весільною свашкою, двоюрідна сестра була старшою світилкою, старшим боярином мій друг і дружки були: брат мій і зять. І оцей поїзд, дев'ять душ було, ідем пішки до молодої, і музиканти, і бояри, і прочіє. Дружок несе хліб. Прийшли до воріт. На воротах стоять і мужики, і парубки в основному. Сулію могорича, 3–4 літри віддали. Заходимо в хату. Нас не пускають. Тут цілують, виходять «стрічені», це ті, що зустрічають молодого, – заміжні жінки. І наші прийшли свашки. І вони одна з одною цілуються, сватаються і міняються шишками. Довели мене до порога, а за все це старший дружок розцитується. На порозі вже нас зустрічають батько з матір'ю, приглашають з хлібом увесь поїзд. На дворі мати нареченої перев'язує дружку рушниками. Свашкам дають платочки. А нареченому дають самий красивіший платок. Перев'язали руки. Тоді запрошують до хати. Тут стоїть хлопець такий, а я йду з такою палкою. І ту палку він у мене забирає – «коня». Треба його викупляти, гроші платити. Зайшов я вже в хату. Наречена сидить на кожусі, коло неї дітки. І в цих дітей треба викупити молоду. Хрещеня коло неї саме близьке. Тим конфети давати треба, а хрещенику гроші. Я заходжу туди, наречена сидить у квітках, покрита носивим платочком. Я открит той платочок, поцілував її і тільки надумав сідати на посаду, у мене раз і головний убор забрали. Картуз забрала її родичка. Пришиває квітку. У нареченої квітки бокові. Одну квітку відрізає і мені сюди пришиває на картуз. Квітки були тільки червоні, а пуп'яночок зелененький, синенький або розовенький. Тоді виходять і викупляють коня цього. Потім молодих виводять танцювати. Моя зовиця стоїть у картузі. Поклонилася. Один каже: «Двадцять рублів даю». Вона знов кланяється – мало. Двадцять п'ять. Знову кланяється. І ото докланяється, чим більше вициганить грошей. За «коня» давали двадцять рублів. А потім примовляли: «Ой свашки, ви свашки, посуньтесь, хай сяде наречений і з шишками». Мої співають люди і їхні співають пісню весільну:

«Ой свати-сваточки, просимо вас,
Прилетіла голубонька вчора до вас,
Не тішкайте, не полохкайте,
Нехай вона тут сідає, цьому роду привикає».

І діляться по чуть-чуть шишкою, бо людей багато. Зв'язані вже платочком, дружок виводить нас. Ми поклонилися на чотири сторони. А люди танцюють гопака. Гармошка, бубон грав.

Польку танцювали. Тоді молодих просять у хату. Батько і мати нареченої будуть благословити. Батько нареченої зняв ікони, обгорнув рушником. І тоді вже ми прощаємося. У хаті рідня нареченої. Рід нареченого на дворі танцює. Тоді за молодого ідуть її тітки. Нареченому дають ікони, зверху хліб, а наречена коровою бере здоровий під руку і йдемо пішки. Вона жила від мене півтора кілометра, і то я повинен нести ікони і хліб. Я не повинен віддавати ні хліб, ні ікони. У мене раз і хліб забрали. Питає в мене молода: «А де твій хліб?» Кажу: «Тітка твоя в мене забрала». А не можна, щоб хтось забирав. Прийшли ми до дому молодого. Тут вже нас мати зустрічає. А її рід готувати людей – ті, що будуть на скрині їхати. Скриня на підводі. Двоє коней. Дядько нареченої був возницею. На скрині там чоловік вісімнадцять чи двадцять сидять і співають. Несуть одяло: «Шо це за одяло? Погане». Трусять його, оддали, скриню заслали. Тут несе подушки. «Шо це за подушки? Пілі скільки». Проходять такі шутки. Тоді на верх рядно ткане. Вірвовкою ув'язують, щоб не перекинулася і нікуди не поїхала скриня. Наречена кличе своїх людей на скриню, десять чи п'ятнадцять душ. А старшому дають могорич: горілку і хліб. Хліб кладеться на скриню. Їдуть, ідуть, тут раз на дорозі стул поставили і хлібину на нього положили. А хліба не можна минут. Проїхали трошки, знов стул поставили хлопці молоді. Далі ідуть, аж поки до нареченого приїдуть. Ми як прийшли, мати нареченого кидас нам за пазуху жито. Я перша зайшла. Він ікони поставив на покуті, а я з короваєм так і сижу. Батько і мати нас поштують, а його рід вже стукає, щоб вилізали вже. Годі вже вас поштувати. Шутки такі. Привезли вони скриню. Обізательно на скрині зверху подушки лежать. А в скрині одіяла, рушники. Дев'ять рушників було. То слабенька молода була. А багата – то дванадцять, п'ятнадцять рушників. У неділю подарки дарили. Іде моя рідна тітка на скривало (так кажуть: на скривало). Суконний платок – це свекрусі, і батьку сорочку, штани. Ми оце посідали, як прийшли, нас попоштували. Тітка накрила молоду, а зверху положила на голову подарки. Тут бере дружок підйом (кочергу) і тим підйомом то сюди, то туди водить, ніяк не попаде. Зняв той суконний платок: «Це свекрусі. Поганенький подарок, ну це ж подарок, хай буде». До цього ж платка ще й дружок приказував. І братам, і сестрам – усім подарки дарували. Побули ми до вечора і пішли в окрему комнату спати. А завтра утром, до сходу сонця, ми повинні посіяти кругом хати жито, оте жито, що в нас за пазухою було. Ми ж як роздівались, його збрали, бо воно висипалось. Удвох ми йдемо, три рази вокол хати ходимо, і тоді це жито сієм. Це в мене, бо вона тиждень нікуди не піде. До матері їй не можна йти тиждень. Ми ходили вдвох, щоб іще ніхто не вставав, дуже рано посіяти те жито. А як нам слалися: ті друзки, бояри понакидають чогось, щоб десь давило, не можна й лежать. Шутки такі. І туплі можуть лежати, і кирпичина якась, та що хочеш. Ну ото отак ми переспали. У неділю косу розплітали. Вона в одну косу була заплетена. Я їй розплів косу. Я повинен розпустити. У понеділок молодій зав'язь красиво вив'язували однією лентою, щоб уши було видно. Тільки лента синя чи зелена. Тут червоної немає – уже я з молодим переспала. Дві душі принесли снідати, сестра моя і брат. Рушники повішали. Васильки позастилали. У цей день мою матір молодий приводить до себе додому. Посадили мою матір за стіл. Вона мене ж не бачила, а мене рядном чи простинею напнули, щоб моя мати вгадала. Іще таку саму другу мотали. Увили нас, питають: «Ваша чи не ваша?» А мати каже: «Не наша». А мені треба нахилитися, щоб матері знак подати. А не дають мені нахилитися гарно. Держать мене вдвох чи втрох. Увели три рази, мати не вгадала: «Годі водить, свахо, ставляйте могорич». У цей день до лати прив'язували, якщо чесна молода, червону хустку. Ставили у дворі в молодого. А в полудень, як свадьба кончилася, ми берем половину короваю, а його двоюрідна сестра приготувала борщ, картоплю, і кличемо хлопців і дівчат на полудень, куди йти увечері. Хлопці приходять із бутилкою на полудень, а дівчата з хлібом. Ми поздоровалися, пошуткували, всі сідають за стіл, а ми не сідаємо. Вони попили. Василь попоштував. Коровою порізали по кусочку. Василь різав, а я роздавала. Подякували, ми пішли, а вони гуляють.

У понеділок на комині пишуть, дряпають, густо-густо, щоб невістка комин помазала, бо крейдою мазали, що хто дарує. У вівторок той несе відро пшениці, той півня голого несе, той курчат несе. Ходили циганили і курей, і яйця. У нас жита не молотили, у нас колок забивали. Паколь забивали – це вже останній женився. Раз ударив і наливай. У хаті забивали. Тещу катили. У вівторок то жито сіють, то грань показують. Грань – показати, де грядки, щоб вона знала, де сапати. Молодих водять, може, ще й не бачили, де грядки. Людей двадцятьою іде за тим дійством, переодягнені. Одна жінка становиться в одному углі, а чоловік в іншому углі, навпроти неї. Повертаються задом без штанів один до одного. Показують, де грань. Обходять усі чотири углі і на кожному углі наливають. Оце й свайба. У суботу перекур зробили, бо готуватися треба. У неділю ідемо до батьків молодого, там вони готуються.

Як дівчина сирота, батьки давно померли, то одівають розові стрічки, а як недавно батько й матір померли, то тільки сині і зелені. А рушник вишитий, не «кролівець». На кладовище можна їти, батьків просить, вони, кажуть, живі, вони не померли [2; 7].

Усний спогад жительки села Ташань Середи Галини Петрівни (1937 р.н.): Вінки були зі стружок. Стружки були вроді з дерева, крашені. Купувалася стружка різного кольору, робили квіточки і прив'язувались до дротика. Люди самі робили квіточки. Віночок був в один рядочок. А ці бокові квітки робилися зі стрічок. Моя мати їх робила. Береться копійочка, замотується в середину ленти голубу, красну, розову, а тоді загортається, і на голочку стягається в один або багато рядів. Оці дві квіточки нашивали на стрічку. Одна залишалася зліва, а з правої сторони різали і пришивали молодому до головного убору. Косу складали у дві або в одну. Платком закривали голову повністю, підпихали кінці, а тоді наверх того платка бокові квітки на стрічці, а зверху вінок.

Шабля у світилки була з ласкавець. Обв'язують її скрізь червоними стяжечками, червоною стрічечкою, квіточками, у середину свічечку ложать. Хрестик зі свічки роблять, а буває з дерева та з тоненької дощечки такої. Як молодий прийшов до молодої у хату, то стоїть батько й мати по цей бік порога, а молоді по той бік порога. Свашки між собою обмінювалися шишками і цілувалися. Два дружки були і три. Поїзд ішов до молодої не чотним числом, а вже з молодого, то був чотним [5].

Усний спогад жительки села Ташань Аношкіної (уроджена Кужільна) Тетяни Михайлівни (1941 р.н.): Виходила заміж у 26 років, а він у 29. Виходила заміж у 1966 р. Він не у вишиванці був. У шапці каракулевій. Я у ватяній була з рясами, бо ми як женилися, то сніг надворі був. У мене була вишиванка, фартух, спідниця, рушник кролівецький, вінок весільний, бокові квітки. Стрічок у вінку чимало було. Бокові квітки робила жінка в нас у селі. Вона робила їх зі стрічок. Купували вінок у Києві, там жіночка виготовляла. Намисто добре, сережки пугвички. Молодого хусткою перев'язували. У п'ятницю пожили жінки (коровайниці) приходили до матері. Шишки ліпили в суботу. А в неділю гостей було повно. У понеділок приходять похмеляться, а через тиждень рідна неділя. У неділю до матері ходили [4].

Про пологи та хрестини

Усний спогад жительки села Ташань Пікуль (уроджена Овдієнко) Віри Карпівни (1935 р.н.): У селі була баба-повитуха Приська Канцедалиха. По сусідськи гукали. Брала солому, у піч ставили горщик з водою, щоб вода нагрілася й закипіла, а та солома щоб поварилася, а тоді виливали в дерев'яні ночви, і ту дитину, що народилася, вже як вода остудилася, її обмивали і в якусь тряпчину обмотали. Солома була пшенична. Краще ярова солома.

На виводини до церкви носила, коли пройде шість неділь, щоб я була чиста. Я беру дитинку, батюшці скажемо, що прийдемо, і я йду в церкву зі своєю дитиною. Становлюся в притворі. Батюшка отпривив службу, тоді бере Євангеліє і йде до мене. Я становлюся на коліна, він прочитав Євангелію, бере дитинку. Як дівчинка, несе перед царськими вратами, постояв, прочитав молитву, і я за батюшкою йду. Перед царськими вратами я забираю дитинку і стою. А як хлопчик, понесли у віттар. Тоді говорять. Дають причастіє. Дівчаток не заносили у віттар, того що вона нечиста душа – жєницина. Жінкам не можна на те вищєньке, на амвон, того що ми грїшні. Мущинам можна [7].

Усний спогад жительки села Ташань Вакуленко (уроджена Ярова) Марії Петрівни (1939 р.н.): На мамині пологи приходили сестри мамині, старєнькі. Мама їм сказала, що вона буде родить, і вони прийшли.

Хрестили дітей обов'язково. І хрестили, і стригли. Першого сина я в церкву носила, на виводини. На виводини дівчаток не носили у віттар. Батюшка забирав із рук материних хлопчика і ніс у віттар. Там і молитву над ним читає, благословляє його. Тоді виносить і віддає батькам його. Це вже після місяця чи двох було. Я родила Вітю у вересні. Зимом носила на виводини. Більшість хрестили у батюшки, бо в нього і водичка тепла, і в хаті тепло було. Бо він його і в купелі купав [6].

Про ткання

На цій стороні льон не вирощували. На чорнозємї льон не ростє, він ростє на піску [8]. Сїяли на весні коноплі. Коноплі возили на болото у кар'єр, там мочили. І колгоспні коноплі носили і мочили, тягали, і тіпали. Після того везли додому, сушили, тіпали, терли, а тоді м'яли. Були прядка і днище [9], терниця, витушка [8], снівниця, снували, тоді накидали основу на верстат [9]. Як починалась зима, вносили верстат і ткали [5]. У нас тут рушників не ткали [9].

Про одяг

Усний спогад жительки села Ташань Вакуленко (уроджена Ярова) Марії Петрівни (1939 р.н.): Носили спідницї у чотири або в п'ять пілок. У селі були такі чоловіки, що шили і кофти, і карсети. Хустки були торочкові, бавовняні і шерстяні. Були такі, що і вишивали. Вишивали хустки торочкові калїнкорові більшість. Набирали матеріал (калїнкор), рубили, торочили, вишивали в одному кутку. У мене не було

платка калінкорового торочкового. А бавовняні то вже купляли. Очіпки носили ще, я помню, старенькі бабушки. Вони круглі були. У нас ніхто не носив, ні мама, ні тітки, а на стареньких бабушках бачила. У матері була юпка ватова та набіранка. Набіранки не ватові, а такі осінні [6].

Усний спогад жительки села Ташань Шендрик (уроджена Пікуль) Ганни Федорівни (1928 р.н.): У нас чоловіки носили кожухи, шапки, картузи. Галіфе носили, модне було дуже. Шив галіфе дід Володимир Вовчок, був кравець. Жінки носили ватянки. Були набіранки. Спідниці у три-шість пілки. Жінки носили тернові платочки, їх називали прості платочки. Були ще шерстяні, бавовняні та бежеві у клітинку платочки [8].

Усний спогад жительки села Ташань Вовчок (уроджена Паращенко) Марії Данилівни (1932 р.н.): Чохли називали «пухлики», «установочка». На рукаві у чохла таку настилали настьолчик, отут покаже, скільки тобі руки хватає, вони значить пришивали, а тут воно йшло зборочками, зборочками попереду оцієї настьолочки. Вишивали вирізуванням, довбанкою, мережкою поздовж білим по білому. Була набіранка, юпка із сукна, і ватянка. Набіранка – те саме, що і ватянка, тільки та на ваті, а там підкладка була. У чоловіків свита була. Спідниці підперезували поясом або крайкою. Пояс широкий, а крайка вузенька. Чоботи хромові, називались джмі, вони були із сириці [9].

Усний спогад жителя села Ташань Пікуля Василя Федоровича (1939 р.н.): Взимку мати носила куфайку якусь, або сачок. Сачок – вата всередині, а в кого було з вовни, як багаті. Три гудзички і там три гудзички. Як куфайка [2].

Про прикраси

Усний спогад жительки села Ташань Вовчок (уроджена Антоненко) Софії Левківни (1928 р. н.): Усі тоді дівчата в намисті ходили. Червоне намисто по двадцять разочків. Казали, добре. Я ніякого більше не купувала, у мене тільки три понизи – десять, двадцять і п'ятнадцять. Доброго було п'ятнадцять, а під низом називали линтарь. Був попід самим низом. Цепки не було, а хрестик був на шнурочку. Дукачів не було у нас. Я не знаю, щоб у Ташані дукачі надівали. Це у тих до Дніпра, дак там ото вони носили. Линтар був прив'язаний до доброго намиста, був з'єднаний. Хто хоче – почепить, а хто ні. Добре намисто я не знаю, де вони купляли, а мені перейшло од матері. Увечері як іду гулять, дак я надіну десять разочків. А в який празник чи в неділю – двадцять. А як іду в церкву або в ліс, дак все одягаю [10].

Усний спогад жительки села Ташань Аношкіної (уроджена Кужільна) Тетяни Михайлівни (1941 р.н.): Сережки пугвички в Переяславі жіночка робила, заказували їй. Вона жила коло старої автобусної в Переяславі, у провулочку. Я пішла, і вона мені зі свого робила. Зробила у 1962–1963 рр. Заплатила 30 рублів [4].

Усний спогад жительки села Ташань Вакуленко (уроджена Ярова) Марії Петрівни (1939 р.н.): Намисто було добре. Мамине було намисто. Дуже гарне. Мабуть, разочків десять. Посередині була срібна рифочка в одному разочку. Дукачів у Ташані не було. Сережки були простенькі. У нас золотих не було. Чирвочки були, тоді полумісяцем були, красиві такі, я їх дуже любила. На них ще й вибитий малюночок був. Хрестик був обов'язково на шнурочку [6].

Про календарні свята

Усний спогад жителів села Ташань Пікуля Василя Федоровича (1939 р.н.) та Пікуль (уроджена Овдієнко) Віри Карпівни (1935 р.н.): Дві куті у нас – голодна і багата. На Святвечір кутя, узвар, юшка. Ходили на Святвечір після вечері до хрещених, баби-повитухи. Кутю варили з ячменю. Тоді мак товкли. Варили узвар. Сахару не було, а сахарні буряки мати зжарила. До них додавали і яблука, все сухе. Свіжого не було, все сухе давали [7]. На Водохреще хлопці вирубували хрест на ставку і ставляють рядом. Квасом обливали. Ішли хресним ходом. Батюшка ніс хрест. Баба Киля пускала голубів. Як я ще був пацаном, то все село йшло. Руки мерзли, бо рукавиці не в усіх тоді були. Хлопці несли хрест, то той піднесе трошки, той несе, бо руки мерзнуть. У нас було дві хоругви і хрест великий. Це у нас у війну і після війни ходили [2].

Усний спогад жительки села Ташань Середи Галини Петрівни (1937 р.н.): На Водохреща заправляється молитвою вода, даже в колодязях. Молитва читається, а води всі заправляються молитвами. Раніше казали: «Підійти наберіть воду у колодязях під час служби і вода буде свячена». Дак оцю воду возьми, як батюшка погрузив хреста у воду, дак вона стоятиме і десять год, і вона не клочкуватіє, нічого з нею не становиться. Гарна стоїть вода. А як уже оті води, що заправляються свяченою водою, не дуже довго стоять, вроді плаває клоччя якась. На Голодну кутю ставили жарену тулку, кутю, узвар, шо в кого було. Раньше в нас ставки були, діди ловили таку тулку. Воду святять на Водохреща та Стрічення. Стрічену воду ідуть до церкви брати. Водю вмивають дитину, як нападає на неї пристрїт, як дитині погано, шось із нею робиться. Вмиють її, потім вона поп'є, особливо попить треба. Казали, масляна і пущення було. На Маковія святять мед і воду. У Ташані ставили віху. Одна

була віха. Хрестик збивали високий. Тоді квітками, зеленню обв'язували. Рушником підв'язували під іконою Матір Божя [5].

Про знахарів

Дід Іван помагав лічити людей від лишаїв, а служив він у князя Горчакова. Він був псарьом, за собаками ухажував. Його дратували Кодун. До нього дуже багато людей ішло з лишаями. Своєю слиною він лічив, а не травами. У мене сухий лишай на лиці був. Він же мене посадить, на газетку плює і щось читав, я не пам'ятаю що, і мазав. Одна жінка із Пристрім, у неї лишай стригучий. Де вже вона не була, у неї вже живіт увесь покритий був. За тиждень слиною вилічив. Вона казала: «Я Вас буду на руках носити». Це у 56-тих роках [8].

В Ташані жила баба Сіряк, вона відшпигувала переляк. Вона дуже добра була. Її дочка ще помагала людям. Звідусіль їхали. Вона порчі ніякої не робила, тільки добро робила. Оця бабушка ще робила моему сину, що він перестав заїкаться. А вона, як умерала, видно передала дочці. Баба Соня теж давно умерла [6].

Про народні промисли

Усний спогад жительки села Ташань Середи Галини Петрівни (1937 р.н.): *Возили горщечники по вулицях підводами, кричали: «Па горищики, па горищики!» Тут возили з Гельмязова більшість, з Черніговщини. На базар вивозилося оце все. У нас не ліпили нічого такого, не виготовляли. Казали, чернігівські горщечники. Скрині у нас дід Манжула робив. Бували ковані та всякі. Робили з липи, щоб легенька була. Таскали на воза, перевозили добро. А співали:*

*«Ой ти скриня, ти дубовая,
Двічі наготовлена,
Чи в ліс, чи в діброву, чи до свекора в комору» [5].*

Усний спогад жительки села Ташань Шендрик (уроджена Пікуль) Ганни Федорівни (1928 р.н.): *В матиного діда була своя пасіка і вуликів чимало, було, що і свічки сукали [8].*

Наразі представлена наукова розвідка є важливим джерелом для подальших досліджень селянського побуту, вивчення історичних і культурних надбань нашого краю, звичаїв, обрядів, традицій. Для сучасних учених такі напрацювання є вагомим джерелом і підґрунтям для можливого широкого спектру дослідження етнографічної Переяславщини.

Література:

1. Гладун Л.І., Годліна Л.О. Використання народного вбрання у весільній обрядовості Середнього Подніпров'я кінця XIX – першої половини XX століть. *Народний костюм як виразник національної ідентичності* : збірник наукових праць / за ред. М.Р. Селівачова. Київ : ТОВ «Хік», 2008. С. 131–135.
2. Польові матеріали авторів. Записано 15 жовтня 2019 р. від Пікуля Василя Федоровича, 1939 р.н., мешканця села Ташань Бориспільського району Київської області.
3. Польові матеріали авторів. Записано 15 жовтня 2019 р. від Аношкіна Володимира Миколайовича, 1938 р.н., мешканця села Ташань Бориспільського району Київської області.
4. Польові матеріали авторів. Записано 15 жовтня 2019 р. від Аношкіної (уроджена Кужільна) Тетяни Михайлівни, 1941 р.н., мешканки села Ташань Бориспільського району Київської області.
5. Польові матеріали авторів. Записано 22 листопада 2019 р. від Середи Галини Петрівни, 1937 р.н., мешканки села Ташань Бориспільського району Київської області.
6. Польові матеріали авторів. Записано 22 жовтня 2019 р. від Вакуленко (уроджена Ярова) Марії Петрівни, 1939 р.н., мешканки села Ташань Бориспільського району Київської області.
7. Польові матеріали авторів. Записано 15 жовтня 2019 р. від Пікуль (уроджена Овдієнко) Віри Карпівни, 1935 р.н., мешканки села Ташань Бориспільського району Київської області.
8. Польові матеріали авторів. Записано 22 листопада 2019 р. від Шендрик (уроджена Пікуль) Ганни Федорівни, 1928 р.н., мешканки села Ташань Бориспільського району Київської області.
9. Польові матеріали авторів. Записано 22 листопада 2019 р. від Вовчок (уроджена Паращенко) Марії Данилівни, 1932 р.н., мешканки села Ташань Бориспільського району Київської області.
10. Польові матеріали авторів. Записано 22 листопада 2019 р. від Вовчок (уроджена Антоненко) Софії Левківни, 1928 р.н., мешканки села Ташань Бориспільського району Київської області.